

מקורות התורה

21 - בית שני - פלוג ומחלוקת

מכללת מבשרת ירושלים

A] EZRA - THE FIRST 'PARADIGM SHIFT'

1. **כִּי עָזְרָא הָכִין לְבָבוֹ לְדַרוֹשׁ אֶת־תּוֹרַת ה' וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט**

עזרא ז"ל

- We have seen the switch from Navi to Chacham and the launch in the Bayit Sheni of a systematized model of drash

B] THE ORIGIN OF MACHLOKET

2. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוהו (1) לאנשי כנסת הגדולה שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה (2) אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק (3) יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם (4) יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם (5) יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם (6) שמעיה ואבטליון קבלו מהם (7) הלל ושמאי קבלו מהם

אבות א"א

1. Shimon Hatzadik (400-300 BCE)
2. Antignus of Socho (305 BCE)
3. Yosef ben Yoezer and Yosef ben Yochanan (280 BCE)
4. Yehoshua ben Prachya and Nitai of Arbel (243 BCE)
5. Yehuda ben Tabai and Shimon ben Shetach (198 BCE)
6. Shmaya and Avtalyon (140 BCE)
7. Hillel and Shammai (40 BCE)

3. **משנת יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יהודה איש ירושלים - בטלו האשכולות גמרא: מאי אשכולות? אמר רב יהודה אמר שמואל: איש שהכל בו**

סוטה מז:

4. **שהכל בו - תורה באמתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת**

רש"י סוטה מז:

- What were the main features of the 'Eshkolot' and what happened upon their demise?
- Why do שכחה ומחלוקת go together?

5. **תנן התם: משמת יוסף בן יועזר איש צרדה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות איש שהכל בו, ואמר רב יהודה אמר שמואל: כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו, מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו**

תמורה טו:

- Why did the method of learning Torah begin to change in the time of Yosef ben Yoezer?
 - What does it mean that 'people did not learn like Moshe Rabbeinu'? How does this relate to the issue of machloket?
- See the Appendix for further sources on the break down of the authority of the Sanhedrin through the Bayit Sheni period

Background: Source 6 deals with the issue of leaning on a korban (semicha) on Yom Tov when the animal is muktze

6. יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך, יוסף בן יוחנן אומר לסמוך. יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך, ניתאי הארבלי אומר לסמוך. יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך, שמעון בן שטח אומר לסמוך. שמעיה אומר לסמוך, אבטליון אומר שלא לסמוך. הלל ומנחם לא נחלקו. יצא מנחם נכנס שמאי. שמאי אומר שלא לסמוך, הלל אומר לסמוך. הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין

חגיגה טז.

7. וזו היא מחלוקת ראשונה שכתב צחכמי ישראל

רש"י חגיגה טז.

- What does Rashi mean by 'the first ever dispute'? Were there NO disputes before then!?

8. כשהיה בית דין הגדול קיים לא היתה מחלוקת בישראל, אלא כל דין שנולד בו ספק לאחד מישראל שואל לבית דין שבעירו. אם ידעו אמרו לו. אם לאו הרי השואל עם אותו בית דין או עם שלוחיו עולין לירושלים ושואלין לבית דין שבהר הבית. אם ידעו אמרו לו. אם לאו הכל באין לבית דין שעל פתח העזרה. אם ידעו אמרו להן. ואם לאו הכל באין ללשכת הגזית לבית דין הגדול ושואלין. אם היה הדבר שנולד בו הספק לכל ידוע אצל בית דין הגדול, בין מפי הקבלה בין מפי המדה שדנו בה, אומרים מיד. אם לא היה הדבר ברור אצל בית דין הגדול דנין בו בשעתן ונושאים ונותנים בדבר עד שיסכימו כולן, או יעמדו למנין וילכו אחר הרוב ויאמרו לכל השואלים כך הלכה והולכין להן. משבטל בית דין הגדול רבתה מחלוקת בישראל זה מטמא ונותן טעם לדבריו וזה מטהר ונותן טעם לדבריו, זה אוסר וזה מתיר

רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ד

- What reason is given here as to the cause of machloket?
- How does that inform Rashi's comments above?
- Is this machloket good, bad or neutral

9. ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות. למאי הילכתא?.... שלא דנו דיני נפשות

שבת טז.

10. והנה דבר ברור וידוע הוא שבית דין הגדול בטל מא"י ואפילו קודם החרבן ר"ל שלא היה בהם דין ב"ד הגדול כמו שאמרו בראשון מע"ז (ה) ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה סנהדרי גדולה וישבה לה בחנויות..... כלומר כל זמן שסנהדרי גדולה במקומה בלשכת הגזית סנהדרי קטנה נוהגת בכל מקום ואפילו בח"ל ודנין דיני נפשות בכל מקום אבל משגלתה סנהדרי גדולה מן המקום ההוא בטלו דיני נפשות מכל ישראל..... ומאותה שעה בטלו כל הדינין התלויין בב"ד הגדול

השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות עשה קנג

- At what stage did the Sanhedrin effectively cease to have its full status as the Jewish Supreme Court?

11. דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממשה רבינו. ודברים שלמדין מן הדין, אם הסכימו עליהן בית דין הגדול כולן הרי הסכימו. ואם נחלקו בהן הולכין אחר הרוב ומוציאים הדין אחר הרבים. וכן הגזרות והתקנות והמנהגות אם ראו מקצתן שראוי לגזור גזירה או לתקן תקנה או שיניחו העם המנהג הזה, וראו מקצתן שאין ראוי לגזור גזרה זו ולא לתקן תקנה זו ולא להניח מנהג זה נושאים ונותנים אלו כנגד אלו והולכין אחר רובן ומוציאים הדבר אחר הרבים

רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ג

- What reason is given here as to the cause of machloket?
- Is it different to the machloket discussed in source 8?
- Again, is it good, bad or neutral?

12. תניא, אמר רבי יוסי: מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן - רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות

סנהדרין פח:

- This is the source in the Gemara for the Rambam's psak above. What reason is given here as to the cause of machloket and is it different to what we have seen so far?

13. משרבו זוחי הלב רבו מחלוקות בישראל - והן הן שופכי דמים

תוספתא סוטה פרק י"ד הלכה ט

14. אבל סברת מי שחשב שגם הדינים שיש בהם מחלוקת קבלה ממשה, ונפלה בהם מחלוקת מחמת טעות בקבלה או שכחה, ושהאחד צודק בקבלתו והשני טעה בקבלתו, או ששכח, או שלא שמע מרבו כל מה שצריך לשמוע, ומביא ראיה לכך מה שאמרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות, הנה זה חי ה' דבר מגונה ומוזר מאד, והוא דבר בלתי נכון ולא מתאים לכללים, וחושד באנשים שמהם קבלנו את התורה, וכל זה בטל. והביא אותם לידי השקפה נפסדת זו מיעוט ידיעת דברי חכמים הנמצאים בתלמוד, לפי שמצאו שהפירוש מקובל ממשה וזה נכון לפי הכללים שהקדמנו, אבל הם לא הבדילו בין הכללים המקובלים והחדושים שנלמדו בדרכי העיון

אבל אמרם משרבו תלמיד שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתה מחלוקת בישראל, ענין דבר זה ברור מאד, כי שני אנשים שהם שווים בהבנה ובעיון ובידיעת הכללים שלמדים מהם לא תהיה ביניהם מחלוקת במה שלומדים באחת המדות בשום פנים, ואם תהיה תהיה מועטת, כמו שלא מצאנו מחלוקת בין שמאי והלל אלא בהלכות אחדות, לפי שדרכי למודם בכל מה שהיו לומדים אותו באחת המדות היו קרובים זה לזה, וגם הכללים הנכונים שהיו אצל זה היו אצל השני. וכאשר נתמעט למוד תלמידיהם ונחלשו אצלם דרכי הדין בהשואה לשמאי והלל רבותיהם נפלה מחלוקת ביניהם בשעת המשא ומתן בהרבה ענינים, לפי שכל אחד מהם דן לפי כח שכלו ולפי הכללים הידועים לו. ואין להאשים בכך, כי לא נוכל אנחנו להכריח שני בני אדם המתוכחים שיתוכחו לפי רמת שכלם של יהושע ופינחס, וגם אין אנחנו רשאים לפקפק במה שנחלקו בו מפני שאינם כשמאי והלל או למעלה מהם, כי לא חייב אותנו בכך ה' יתעלה. אלא חייב אותנו לשמוע מן החכמים חכמי איזה דור שיהיה, כמו שאמר או אל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת. ועל אופן זה נפלה מחלוקת, לא שטעו בקבלתם וקבלת האחד אמת והשני בטלה. וכמה ברורים דברים אלה למי שמתבונן בהם, וכמה גדול היסוד הזה בתורה.

הקדמת הרמב"ם למשנה

- What reason is given here for machloket?
- How many different causes for machloket have we seen in this shiur. Summarize them and grade them from 'best' to 'worst'
- Some TSbP still has no machloket. Note Perek Eizehu Mekomam (Zevachim ch. 5) which we say as part of Shacharit. No machloket, no opinions and no names mentioned.¹

1. Rav Reuven Margolies suggests that this perek pre-dates the breakdown of the Sanhedrin, hence its unanimity and anonymity. Note also references to eating of korbanot in the Temple מן הקלעים - לפנים מן הקלעים inside the 'curtains', which seems to predate the construction of the Second Temple, and perhaps even the First!

APPENDIX

THE BREAKDOWN OF THE SANHEDRIN

Important events of the Bayit Sheni period relevant to the Sanhedrin include:

- the murder of Yosef ben Yoezer in the period of the Greek persecutions of Antiochus; the Sanhedrin went 'underground'
- Yehoshua ben Prachya and Shimon ben Shetach forced to flee to Egypt - Jewish civil war rages

15. והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו, ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך, לבס של פרושים עליך! ומה אעשה? הקם להם בציץ שבין עיניך, הקים להם בציץ שבין עיניו. היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו, ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך: ינאי המלך, רב לך כתר מלכות, הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן! שהיו אומרים: אמו נשבת במודיעים, ויבוקש הדבר ולא נמצא; ויבדלו חכמי ישראל בזעם. ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך, הדיוט שבישראל כך הוא דינו, ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך? ומה אעשה? אם אתה שומע לעצתי רומסם. ותורה מה תהא עליה? הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית, כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד. אמר רב נחמן בר יצחק: מיד נזרקה בו אפיקורסות, דהוה ליה למימר: תינח תורה שבכתב, תורה שבעל פה מאי? מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה, ויהרגו כל חכמי ישראל, והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה

קידושין סו.

16. ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי, ומדקטל להו לרבנן - לא הוה ליה איניש לברוכי להו. אמר לה לדביתהו: מאן יהיב לן גברא דמברך לן? אמרה ליה: אשתבע לי דאי מייתינא לך גברא - דלא מצערת ליה. אשתבע לה. אייתיה לשמעון בן שטח אחוה, אותביה בין דידיה לדידה.

ברכות מח.